

دانشگاه گیلان

نشریه علمی - تخصصی کاراصاد
نخستین نشریه تخصصی اقتصاد دانشگاه گیلان
شماره ششم
پاییز ۹۸

فصل نامه علمی – تخصصی کاراصاد نخستین نشریه اقتصادی دانشگاه گیلان

صاحب امتیاز : انجمن علمی اقتصاد دانشگاه گیلان

مدیر مسئول : فاطمه امیدی نژاد

سر دبیر : فاطمه صادقی

طراح و صفحه آرا : فاطمه امیدی نژاد

ویراستار ادبی : علیرضا رسولی

هیئت تحریریه : مصطفی نظاری ، فاطمه صادقی ، مهدیس
جوهری ، شقایق محمد زاده ، فاطمه امیدی نژاد ، سوگند جعفر زاده
، سید رضا حسینی ، نوشین محمدی ، احیا اسلامی
فاطمه سادات بنی هاشمیان ، محمد حسین شفیع پور
طراح لوگو: ارسلان آریانمهر

با تشکر فراوان از سرکار خانم دکتر زمانی
استاد راهنما و ویراستار علمی که ما را در
انجام این مهم یاری فرمودند

فهرست

- ۴ حذف صفر از پول ملی
- ۶ اقتصاد سبز و توسعه پایدار
- ۸ تعریف و مفهوم فن بازار
- ۱۲ ژان باتیست سی
- ۱۴ نقش فرهنگ و آیین ها در روند توسعه ژاپن
- ۱۷ آشنایی با مفاهیم تورم، رکود و رکود تورمی
- ۱۹ حمایت گرایي از تولید ملی
- ۲۲ ایران و مجمع اقتصادی اوراسیا
- ۲۴ اقتصاد خیابانی (دیدبانی از جنس دستفروشان)
- ۲۶ ابزار های سرمایه گذاری در بازارهای ایران
- ۳۰ پدیده بیماری هلندی در تاریخ اقتصاد ایران

حذف صفر از پول ملی

یک اقتصاددان با اشاره به نکات مثبت تصمیم جدید دولت برای تغییر واحد پولی معتقد است که ریال فعلی به دلیل تعداد بالای صفرهایی که دارد در اقتصاد جهانی وجه چندان خوبی ندارد و این تعداد بالای صفرها در واحد پولی هر کشوری می‌تواند باعث بی‌اعتباری آن واحد پولی شود. حذف صفرها عملکرد ضعیف اقتصادی را پنهان نمی‌کند.

در این باره محمد شریفی اقبال - کارشناس مسائل اقتصادی با بیان اینکه حذف چهار صفر از واحد پولی کشور می‌تواند عملکرد ضعیف دولت در اقتصاد را پنهان کند اظهار کرد: اعمال تغییرات در واحد پولی به منظور بهبود عملکرد اقتصادی مانند این است که یک دانش‌آموز نمره ۶ را کسب کرده باشد اما برای اینکه عملکرد خود را خوب نشان دهد یک خط کنار آن بکشد و آن نمره ضعیف را به ۱۶ تبدیل کند. او با اشاره به تاثیرات تصمیم جدید دولت بر تعویض دفترهای حسابرسی، این تاثیرات را بسیار اندک توصیف و اضافه کرد: برای حذف چهار صفر از پول ملی دولت مجبور است حجم عظیمی از اسکناس‌ها، سکه‌ها و دیگر اوراق بهادار فعلی را تعویض کند که این مساله خود می‌تواند بار مالی زیادی را بر دولت تحمیل کند.

بررسی‌های کارشناسی نشان می‌دهد که تغییر واحد پول ملی ایران، ممکن است تورم اندکی را به دنبال داشته باشد، ضمن اینکه باعث سردرگمی کوتاه‌مدت برای مردم می‌شود، اما در مقابل، افزایش ارزش اسمی پول ملی در مقابل ارزهای خارجی را نیز به عنوان مزیت یدک می‌کشد.

بر این اساس کارشناسان ۸ مزیت و ۶ عیب را برای حذف صفر از پول ملی ملحوظ می‌دانند:

مزایای کاهش صفر از پول ملی بهبود و راحتی سیستم ضبط، ثبت و خواندن اعداد مخصوصاً اعداد بزرگ و اطلاعات شرکت‌ها، آسایش و راحتی و ساده‌تر شدن عملیات حسابداری

- کاهش هزینه مدیریت اسکناس‌ها برای بانک مرکزی و بانک‌ها و سرانه اسکناس
- صرفه‌جویی در وقت برای شمارش حجم زیاد اسکناس
- افزایش ارزش اسمی پول ملی در مقابل ارزهای خارجی
- حذف سوءاستفاده از ارزش پایین مسکوکات نسبت به ارزش فلزات آن
- افزایش اعتماد به پول ملی به دلیل اعداد کمتر با ارزهای خارجی

معایب کاهش صفر از پول ملی

- افزایش اندک تورم با توجه به گرد شدن اعداد کوچک قیمتی فعلی برای بالا
- بازگشت بی‌اعتمادی به پول ملی در اثر تورم و نوسانات ارزی فعلی و بی‌اثر شدن طرح
- هزینه‌بر بودن حذف صفرها از جمله تغییر و تعویض اسکناس‌ها، تغییر سیستم‌ها و اتلاف وقت
- احتمال تمایل مردم به نگهداری ارزهای خارجی در زمان تغییر و نوسان بیشتر بازارهای ارز
- اختلال در قیمت‌گذاری کالاها و سردرگمی مردم در کوتاه‌مدت و گسستگی داده‌ها به صورت تاریخی

نمونه های حذف صفر در کشورهای مختلف:

داده های بانک جهانی و صندوق بین المللی پول حاکی از آن است که دست کم ۵۰ کشور جهان تاکنون اقدام به حذف صفر از پول ملی خود کرده اند که در برخی از این کشورها برای تکمیل چرخه روانی نسبت به تغییر نام واحد پول نیز اقدام شده است.

برزیل رکورددار حذف صفر

برزیل در دهه ۶۰ و ۷۰ میلادی به یکی از سنگین ترین تورم های آن زمان دچار شد. به گونه ای که پول ملی این کشور ماهانه ۳۰ تا ۴۰ درصد ارزش خود را از دست می داد. از سال ۱۹۳۰ تاکنون طی شش مرحله ۱۸ صفر از پول ملی برزیل حذف شده است و هشت بار نیز نام واحد پولی این کشور تغییر پیدا کرده است.

هلند، تجربه توسعه یافته

بیماری هلندی اکنون واژه های آشنا در ادبیات اقتصادی است. ورود منابع درآمدی غیر منتظره از محل استخراج گاز، اقتصاد هلند را با تورم پیش بینی نشده ای در دهه ۶۰ میلادی روبه رو کرد. دولت مجبور به چاپ اسکناس های درشت شد تا بتواند پاسخگوی نیاز مبادلات مردم باشد. در همین حال تورم نیز از مرز ۱۰۰ درصد عبور کرد. البته این وضعیت در هلند چندان نپایید و دولت با اعمال سیاست شدید انقباضی در سیاست های پولی توانست حجم پول را کنترل کرده و به همراه آن چهار صفر از اسکناس های این کشور حذف شد. هلند نمونه برجسته ای از جوابگو بودن سیاست حذف صفر از اسکناس در شرایطی است که این کار با اعمال دیگر سیاست های کنترل نقدینگی همراه باشد.

ترکیه، تجربه موفق

ترکیه کشوری اروپایی با بستری جهان سومی است که به یکباره شش صفر را از پول ملی خود را در سال ۲۰۰۵ میلادی حذف کرد. تورم در ترکیه از ابتدای دهه ۸۰ آغاز شده و با شتاب به پیش رفت. هر دلار آمریکا که در سال ۱۹۸۸ با ۱۴۲۲ لیر قدیم ترکیه مبادله می شد در سال ۲۰۰۳ به بیش از ۱/۵ میلیون لیر قدیم رسید. در این شرایط قیمت یک ساندویچ در ترکیه به ۳ میلیون لیر رسید. از سال ۱۹۸۱ به این سو در ترکیه هر دو سال یک بار نیاز به اسکناس های درشت تر احساس می شد. در یک چرخه ۲۵ ساله. درشت ترین اسکناس ترکیه از ۵ هزار لیر به یک میلیون لیر تبدیل شد. تعداد بیشمار صفرها در ارقام اقتصادی و مبادلات که گاه تا چند تریلیون لیر می رسید مشکلات فراوانی را در مسیر عملیات حسابداری و نگهداری حساب ها به وجود آورده بود. از آغاز سال ۲۰۰۵ اسکناس های جدید ترکیه با عنوان لیر جدید منتشر شدند. هر لیر جدید معادل یک میلیون لیر قدیم است و به این ترتیب ترکیه در یک مرحله شش صفر را از اسکناس حذف کرد. مهار تورم در ترکیه با نظارت و دستورالعمل های صندوق بین المللی پول انجام گرفت. این کشور به عنوان یک نمونه برگزیده در مهار تورم از سوی این نهاد بین المللی معرفی شد. ترکیه پیش از آنکه اقدام به حذف صفرها کند تورم را به طور کامل مهار کرد.

گردآورنده : نوشین محمدی

اقتصاد سبز و توسعه پایدار

مفهوم توسعه پایدار فرایندی است که نیازهای نسل کنونی را برآورده کرده، بدون اینکه توانایی نسل‌های آینده برای تامین نیازهایشان را به خطر بیندازد. این تعریف اساس مسئولیت اجتماعی ما در مقابل نسل آینده بوده استفاده بی‌رویه از محیط زیست در قرن بیستم سبب شد که ادامه حیات برای انسان‌ها دچار چالش‌های جدی و جبران‌ناپذیر شود و چشم انداز حیات در کره‌ی زمین را با تهدید همراه کند. به موجب این مشکلات، بشر در قرن بیست و یکم فهمید که توسعه تنها زمانی پایدار خواهد ماند که در استفاده از منابع طبیعی خود به حداقل قانع باشد و حفاظت از محیط زیست را در رأس امور قرار دهد. اغلب فعالیت‌های اقتصادی تا حدودی محیط زیست را تحت تأثیر قرار می‌دهند. تغییرات اقتصادی مانند تغییر در تکنولوژی، الگوی مصرف، سطح سرمایه‌گذاری، روابط تجاری بین‌المللی، سیاست‌های اقتصاد کلان و امثال آن، گاهی اوقات بر محیط زیست اثر می‌گذارند.

اهمیت محیط زیست امروزه مورد تأکید همه می‌باشد، اگرچه ممکن است نتوانیم کیفیت محیط زیست را به صورت ارزش پولی بیان کنیم ولی در کشور هی توسعه یافته، کیفیت محیط زیست عامل مهمی در مبالغت بازار است. به عنوان مثال، اگر در یک منطقه آلودگی زیاد شود، مردم میل به ترک آن منطقه دارند و قیمت خانه‌های آن منطقه کاهش می‌یابد که بیانگر یک نوع هزینه است. در کشورهای در حال توسعه این ایده وجود دارد که کنترل محیط زیست، یک کالای لوکس است. در حالی که ممکن است برای کشورهای دیگر چنین نباشد. اقتصاد سبز اقتصادی است که در سایه‌ی زندگی انسان‌های پیشرفته و عدالت

اجتماعی پدید می

در آن خطرهای و

محیطی در کمترین

اقتصاد سبز یک

اقتصادی است که بر

و آگاهی از اقتصاد

باشد، به بیانی

سبز با انتشار کربن

بیشتر در مصرف

یکنواخت اجتماعی

سبز می‌تواند یک

برای کشورهای

حال توسعه باشد

را پایدارتر کنند،

می‌شود اقتصادهای

روشی باشند که چگونه ریسک‌های زیست محیطی را کاهش دهند و اقتصاد خود را سبز نگه دارند.

آید، درحالی‌که

آسیب‌های زیست

میزان ممکن باشد.

اقتصاد یا توسعه‌ی

پایه‌ی توسعه‌ی پایا

بومی بنا نهاده شده

ساده تر اقتصاد

کمتر و کارآمدی

منابع و فراگیری

همراه باشد. اقتصاد

هدف مشترک

توسعه یافته و در

تا توسعه‌ی آینده

همین موضوع باعث

صنعتی به دنبال

به بیان ساده تر اقتصاد سبز می‌تواند نمونه ای شامل میزان کربن پایین و منابع کارآمدتر که همگان به اندازه کافی از آنها بهره‌مند هستند، دانست. این اقتصادی است که بر پایه سرمایه‌گذاری‌های دولتی و خصوصی که هدف آن‌ها کاهش انتشار کربن و آلاینده‌های دیگر، افزایش بهره‌وری انرژی و منابع و جلوگیری از نابودی تنوع زیستی و اکوسیستم‌ها منجر می‌شود، شکل می‌گیرد.

برخی ممکن است مفاهیم این موضوع را پیچیده دانسته و گمان کنند که مشارکت در ایجاد اقتصاد سبز باید توسط دولت‌ها، شرکت‌های بزرگ و سازمان‌های زیست محیطی غیر دولتی انجام شود. اما باید این نکته را در نظر گرفت که پول عامل محرک هر نظام اقتصادی بوده و تصمیمات فردی تعیین می‌کنند که پول در کجا هزینه شود. از این رو با اتخاذ تصمیماتی عقلانی‌تر در جهت حفظ و حمایت از طرح‌های اقتصادی دوستدار محیط زیست، منابع مالی درحوزه‌های مناسب‌تر هزینه شده و در اقتصادی سبز جریان یابد.

برنامه‌های ساده‌ای برای حمایت از اقتصاد سبز وجود داشته که تصمیمات افراد و بنگاه‌های اقتصادی می‌توانند نقش حیاتی در اجرای آن‌ها در این زمینه ایفا کنند.

از جمله این برنامه‌ها:

شیلات: ترویج شیوه‌های ماهیگیری پایدار از طریق انتخاب صید غذاهای دریایی به صورت پایدار می‌تواند در شکل دهی اقتصادی سبز تاثیرگذار باشد.

حمل و نقل: کاهش استفاده از خودروهای تک سرنشین، افزایش استفاده از خدمات حمل و نقل عمومی، پیاده‌روی و یا استفاده از دوچرخه نقش چشمگیری در کاهش غلظت آلودگی هوا ایفا می‌کنند.

آب: با توجه به کمبود منابع آب شیرین، استفاده بهینه و عاقلانه از آب اهمیت بسیاری دارد. کاهش مصرف بی‌رویه آب در حمام‌ها و یا شست‌وشوی ظروف، جمع‌آوری آب باران برای آبیاری گیاهان و برنامه‌ریزی زمان شست‌وشوی لباس‌ها در این زمینه موثر هستند.

کشاورزی: با خرید محصولات محلی یا ارگانیک و محصولات محلی که از طریق شیوه‌های پایدار تولید شده‌اند، می‌توانند به توسعه اقتصاد سبز کمک کنند.

تامین انرژی: افزایش بهره‌وری انرژی شخصی با خاموش کردن لامپ‌های اضافی و خارج کردن سیم‌های اضافی که در حالت آماده به کار قرار دارند، در کنار حمایت از توسعه منابع انرژی پاک و تجدید پذیر می‌توانند به توسعه اقتصاد سبز کمک کنیم.

ضایعات و زباله: با کاهش استفاده مجدد و بازیافت ضایعات در هر زمان ممکن، می‌توان به توسعه اقتصاد سبز کمک کرد. کاهش استفاده از پلاستیک، بهره‌گیری از کودهای حاصل از ضایعات مواد غذایی و ایجاد جامعه‌ای با بهره‌وری منابع بالا از جمله مواردی هستند که می‌توانند مورد توجه قرار بگیرند.

در انتها انتخاب‌های دوستدار محیط زیست سیگنال‌هایی را به تولیدکنندگان ارسال می‌کند که مردم به رشد اقتصاد سبز علاقمند هستند. از این رو تغییرات ساده در شیوه زندگی و عادات خرید می‌توانند از گذر به اقتصاد سبز و سیاره‌ای سلامت‌تر حمایت کند.

گردآورنده: فاطمه امیدی نژاد

تعریف و مفهوم فن بازار

به منظور گسترش مبادلات حوزه‌ی انتقالِ تکنولوژی در سطوح داخلی و بین‌المللی، ضرورت دارد فن بازار به عنوان یک بازار خاص مبادله تکنولوژی ایجاد شود به طوری که موانع مبادلات موجود در بازار را کاهش بدهد و اطلاعات بیشتری از قیمت‌ها از طریق مبادلات بازار آزاد را فراهم نماید.

فن بازار عبارت است از سیستم انتقال تکنولوژی جامع و یکپارچه که مبادله تکنولوژی بین تامین‌کننده (دانشگاه‌ها) و متقاضی تکنولوژی (صنعت) را به صورت سیستماتیک از طریق فرایند مبادلات داخلی و خارجی تسهیل می‌کند. در این نمونه سیستم کامل شده انتقال تکنولوژی می‌تواند دو نوع سیستم بازار داشته باشد. یکی سیستم فیزیکی بازار که مکان فیزیکی به همراه تسهیلات عینی در آن وجود دارد و دیگری بازار مجازی که در بستر اینترنت انجام می‌گیرد.

به عبارت دیگر فن بازار عبارت است از بازار منظم معاملات تکنولوژی که خدمات تخصصی و فنی نظیر مشاوره تکنولوژی، خدمات اطلاعات، کمک به پروژه‌ها با حمایت دولت، کمک در توسعه R&D، مطالعات امکان‌سنجی از تکنولوژی‌ها و محصولات، ارزیابی بازارسازان تکنولوژی و... ارائه می‌نماید.

وظایف فن بازار

فعالیت‌های فن بازار می‌تواند از فعالیت‌های اصلی که با مبادلات تکنولوژی مرتبط هستند و فعالیت‌های پشتیبانی که اطلاعات و خدمات کامل را برای گسترش مبادلات ارائه می‌نمایند، تشکیل شود که براساس مدل مفهوم زنجیره ارزش پورتر در جدول زیر خلاصه شده اند:

فعالیت‌های پشتیبانی	زیرساخت	سیستم حمایتی کامل: مبادلات استاندارد، تجاری سازی، استانداردهای حسابداری،
	مدیریت منابع انسانی	نیروی متخصص: افراد ماهر در مدیریت بازار فیزیکی و بازار مجازی
	مدیریت تکنولوژی	مهارت تکنولوژی: اینترنت، اینترنت، تجارت الکترونیک، پایگاه داده
فعالیت‌های اصلی	خریدها	خرید: مواد، ابزار و ...
	ورودی‌ها	تکنولوژی: نیروی ماهر، برنامه‌ها، کالاهای تکنولوژی
	عملیات	مبادلات، واسطه‌ها و تبلیغات
	خروجی‌ها	قرارداد و انتقال، محصول جدید و ارزیابی تکنولوژی

تجربه فن بازار در جهان

در دو دهه گذشته تقریباً اکثر کشورهای پیشرفته صنعتی و تازه صنعتی شده از سازوکاری به نام فن بازار یا زیرساخت‌های مشابه استفاده می‌کنند. البته درهمه جا این سیستم‌ها به عنوان فن بازار مطرح نشده‌اند. در کشورهای اروپایی بیشتر شبکه‌های اطلاع رسانی و ارتباطات بین مراکز فناوری و تحقیق و توسعه با رویکرد نوآوری تحت عناوین - مراکز تقویت نوآوری (IRC) - یا محل تجارت فناوری یا مرکز فناوری وجود دارد. به عنوان مثال از سال ۱۹۹۵ تا سال ۲۰۰۰ مرکز تقویت نوآوری در بیش از ۵۰۰۰ مذاکره انتقال تکنولوژی مشارکت کرده است و به ۶۵۰۰۰ شرکت کمک کرده است تا نیازهای تکنولوژیکی خود را برآورده سازند یا نتایج تحقیقاتی خود را ترویج کنند. این شبکه دارای ۱۰۰۰ پرسنل می‌باشد که دارای تخصص‌های تجاری، صنعتی و تحقیقاتی به صورت به‌روز هستند و ثمره کار آن‌ها ۸۰۰ انتقال بین المللی در زمینه‌های فروش، صدور گواهینامه، ترویج و توسعه مشترک تکنولوژی جدید می‌باشد.

خدمات IRC ها عبارت است از:

* معرفی شریکان بالقوه به یکدیگر

* ارائه خدمات مشاوره‌ای در زمینه حقوق مالکیت معنوی

* ارائه خدمات مشاوره‌ای در زمینه حقوق قرارداد گواهی ، مذاکره و مباحث تامین مالی

* ارائه اطلاعات تحقیقاتی در زمینه مورد علاقه مخاطب

* ارائه خدمات مشاوره‌ای برای رسیدن به نتایج در تحقیقات توسعه‌ای و کمک در انتقال نتایج تحقیق و تکنولوژی ها به سایر مناطق اروپایی.

از فن بازار در کشورهای آسیایی بیشتر با عنوان تکنومارت (محل صید فناوری)، تک مارت مراکز انتقال فناوری در سطح ملی و بین المللی یاد می شود. از فن بازار های موجود در آسیا می توان به تکنومارت دائوجون اشاره کرد. یکی از اولین اقدامات انجمن جهانی تکنوپلیس (WTA) راه اندازی تکنومارت به عنوان یک فرصت تجاری بسیار مفید برای برقراری ارتباطات مناسب بین موسسات تحقیقاتی، دانشگاه ها و مراکز بازرگانی می باشد. هدف تکنومارت انتقال و مبادله تکنولوژی ها، محصولات و خدمات در بین شهرهای عضو WTA و همچنین شهرهای غیر عضو می باشد. در تکنومارت دائوجون عرضه کنندگان و کاربران تکنولوژی پس از ثبت نام در تکنومارت های شبکه های فیزیکی به تبادل اطلاعات مرتبط با تکنولوژی شامل حق امتیاز و سایر اطلاعات می پردازد. کاربران تکنولوژی خدماتی چون تامین مالی، ارزیابی تکنولوژی، مشاوره انتقال تکنولوژی، انعقاد قراردادهای با عرضه کنندگان، شرکت دوره ای در سخنرانی ها، نمایشگاه های تکنولوژی و دیگر مشاوره ها را دریافت می دارند. تکنومارت دائوجون دارای دو دسته وظیفه محوری است: ((دسته اول تسهیل معاملات تکنولوژی، واسطه گری و ارائه پیشنهاد به عرضه کنندگان و کاربران و دسته دوم از تهیه و تامین اطلاعات مرتبط با تکنولوژی تشکیل شده است.))

فن بازار در ایران

اگر بخواهیم در یک جمله وضعیت کشور را در این زمینه توصیف کنیم باید بگوییم: ((تا کنون مدل کاملی از فن بازار در ایران شکل نگرفته است، البته تلاش هایی برای تسریع مبادلات فناوری صورت پذیرفته است که این تلاش ها با ایده های خوبی شکل گرفته بودند ولی هیچ کدام دوام نداشته اند. برخی از این اقدامات عبارتند از:

- بولتن دانش فنی (طی سال های ۱۳۷۳ تا ۱۳۸۰).

- بانک اطلاعات توسعه فناوری های مورد عرضه و تقاضا (در مرحله طرح).

- بانک اطلاعات تکنولوژی (وزارت صنایع).

- تدوین مجموعه ها و بان های اطلاعاتی توسط شرکت کارآفرینان بصیر. (حسینی، ۱۳۸۲، ص ۵)

از طرف دیگر شاهد فعالیت پراکنده و نامنسجم صندوق های مالی حمایت از طرح ها و فناوری ها مانند: ((طرح اعطاء کمک های فنی (وابسته به وزارت صنایع و معادن)، طرح دو در هزار (تاوا)، بند پ تبصره ۳ قانون بودجه، صندوق حمایت از فناوری های الکترونیکی، طرح توسعه کاربری فناوری اطلاعات (تکفا) و ... هستیم. در صورتی که مرکزی بتواند این صندوق ها را به متقاضیان به طور منصفانه و دقیق مرتبط گرداند، بسیار مفید و مغتنم خواهد بود. همچنین پارک فناوری پردیس موسسه گسترش و نوسازی صنایع ایران با پیشنهاد نمایشگاه مجازی IT و موسسه آموزش و تحقیقات وزارت دفاع هر یک تلاش هایی در راستای پیشبرد این مفهوم و راه اندازی فن بازار داشته اند.

ژان باتیست سی

ژان باتیست سی از جمله اقتصاددانان کلاسیک است که بهترین و شناخته ترین مروج نظرات آدام اسمیت (اقتصاددان و پدر علم اقتصاد نوین) در اروپا و آمریکا است. این فرانسوی در سن بیست سالگی کتاب ثروت ملل آدام اسمیت را خواند و در سن سی و پنج سالگی اثر خود را با نام اقتصاد سیاسی چاپ و منتشر کرد. وی در شهر لیون فرانسه و در یک خانواده‌ی پروتستان در سال ۱۷۶۷ متولد شد. او در سن ۱۹ سالگی به انگلستان سفر کرد و شیفته‌ی توسعه‌ی شگفت‌انگیز صنایع انگلیس شد. سی مدتی کارمند بانک بود و بعد از آن دست به تشکیل یک بیمه خصوصی زد، مدتی روزنامه‌نگار و چند سال بعد عضو مجلس مقننه فرانسه بود ولی به دلیل تعارض با سیاست گیری کرد، سپس به امور صنعتی یک کارخانه نخ ریزی تاسیس آورد. او بعد از ناپلئون اقتصاد صنعتی در مدرسه سال ۱۸۳۰ به سمت کلژ دو فرانس ((انتخاب اقتصادی و نظریه تحت مباحث سه گانه مورد مطالعه قرارداد. سال‌های متمادی مورد نیز قرار گرفت. از نظر ژان علم قوانین حاکم بر ثروت تشکیل، توزیع و مصرف ثروت بخاطر قانون‌های بازار او می‌شناسند. کالا، یک بازار برای تمام واحدهای آن کالا و درواقع تولید و عرضه‌ی یک کالا، بازار تقاضا برای آن کالا را نیز بوجود خواهد آورد. این قانون در ادامه به صورت یک شعار نیز مطرح شد: «عرضه، تقاضای خودش را به وجود می‌آورد.» البته این عبارت نباید اینگونه تعبیر شود که عرضه‌ی یک کالای خاص تقاضای برابر برای آن کالا ایجاد می‌کند. البته باید در نظر داشت مازاد عرضه‌ی بعضی کالاها ممکن است اتفاق بیوفتد اما با مازاد تقاضای سایر کالاهای بازار به تعادل می‌رسد. یک نتیجه‌ی مهم که پیروان مکتب اقتصاد کلاسیک از قانون سی می‌گیرند این است که تحت شرایط انعطاف پذیری قیمتها نظام اقتصادی در بلندمدت همواره در سطح اشتغال کامل دارای وضعیت تعادلی خواهد بود.

سی منکر عدم تعادل و بحران‌های اقتصادی نیست ولی آنها را موقت می‌داند و این نظریه را که بحران‌های اقتصادی را می‌توانیم براساس کمبود تقاضای کل تفسیر کنیم، رد میکند. بعدها ژان باتیست سی قانون بازارها را در پاسخ به رساله ویلیام اسپنس تبیین کرد (رساله ی ویلیام اسپنس درخصوص خسارت تجارت بین انگلیس و فرانسه در خلال جنگهای ناپلئون بود). سی عقیده داشت که کاردانشمندان اقتصاد نظیر هر دانشمند دیگری این نیست که به اندرز پردازد بلکه باید مشاهده و مطالعه، تجزیه و تحلیل کند و شرح بدهد. درواقع او می‌گوید: ((اقتصادشناس باید تماشاگر بی‌طرف باشد آنچه ما به مردم مدیون هستیم این است که چرا و به چه دلیل امری نتیجه‌ی امر دیگری است. اگر آن‌ها نتیجه‌ای را گرامی داشته یا از آن بیمناک شوند خودشان میدانند که چه باید بکنند و نیازی به اندرز ما نیست و ما باید علت را به آنها متذکر شویم.)) به این ترتیب او از لحاظ سنت دیرین مطالعات اقتصادی را زیر سوال برد.

با اینکه شهرت ژان باتیست سی به علت طرح قانون سی است، اما باید گفت که او ابداع کننده‌ی قانون سی درمورد بازارها نیست. او در کتاب اقتصاد سیاسی که در سال ۱۸۰۳ منتشر شد می‌گوید: «کالاها همواره با کالاها معاوضه میشوند.» اما جان استوارت میل در کتاب دفاع از تجارت که در سال ۱۸۰۸ نوشت این جمله را به صورت «هر عرضه، تقاضای خود را ایجاد می‌کند درآورد.» و از آن نتایجی هم گرفت. بنابراین علت اصلی شهرت سی تبیین جمله ی او در کتاب اقتصاد سیاسی‌اش توسط جان استوارت میل می‌باشد. ژان باتیست سی در سال ۱۸۳۲ از دنیا رفت.

گردآورنده: احیا اسلامی

نقش فرهنگ و آیین ها در روند توسعه ژاپن

تقریباً ۷۴ سال از بمباران اتمی هیروشیما و ناکازاکی ژاپن می‌گذرد، شاید خود ژاپنی ها هم انتظار چنین پیشرفتی پس از آن همه ویرانی نداشتند.

پس از اعلام شکست و تسلیم، ژاپن با کمبود مواد غذایی روبه رو شد و تقریباً بیش از ۱۳ میلیون نفر بیکار شدند و تورم شدید (افراد برای تامین مخارج جاری باید اقدام به فروش دارایی های خود میکردند) که همراه با افزایش بی سابقه قیمت ها بود رخ داد.

مجمع الجزایر ژاپن در شرق آسیا، با داشتن ۳۰ درصد از سطح کره زمین (تنها ۱۷٪ آن برای کشاورزی مناسب میباشد) که از لحاظ مواد طبیعی و مواد معدنی و ثروتهای زمینی وزیر زمینی از فقیرترین کشورهای جهان به شمار می آید، توانسته ۵٪ از تولیدات ناخالص داخلی جهان را به خود اختصاص دهد و به عنوان یکی از پیشگامان عمده در صنعت و تکنولوژی دنیا شناخته شود.

ژاپنی ها پس از آن همه ویرانی و تبدیل شدن به

ابر قدرت اقتصادی، نشان دادند به دور از

هر تقلید کورکورانه، هر کشوری می تواند

معجزه ساز آینده خود باشد.

شاید از عواملی که، موجب پیشرفت و توسعه ژاپن شده

* فرهنگ کار و توسعه

* شکل گیری ساختارها و نهاد های لازم برای توسعه

* مدیریت صحیح

فرهنگ کار و توسعه :

فرهنگ میتواند هم مانع توسعه باشد و هم موجب آن.

مثلا در اروپا، زمانی که نهاد و فلسفه رهبانیت مسیحیت کاتولیک، بخشی از نیروی انسانی را به گوشه گیری فرامیخواند یا زمانی که منحصر انجیل به زبان لاتین و توسط روحانیت خوانده و تفسیر میشد، فرهنگ عاملی بر سر راه توسعه بود.

یا این باور که رهبران دینی پروتستان برای اولین بار دردنیای مسیحیت مطرح کردند که، شرط تامین معاد، تامین معاش است و به واسطه آن کار و تلاش وجه و محتوای دینی یافت، نشانی از فرهنگی میدهد که موجب توسعه است.

شکل گیری مکاتب فکری

آیین شینتو

آیین شینتو، به عنوان راه و رسم برتر و مافوق بودن، تقدس امپراطوری و سرزمین را برای ژاپن به ارمغان آورد که امپراطور به عنوان سمبل وحدت و عاملی جهت تشکل و اتحاد در برابر آشوب های داخلی و تجاوزات خارجی عمل میکند. همچنین آیین شینتو سه اصل مهم را در خود جای داده است: صداقت و وجدان کاری، نظم و پاکیزگی و احترام به طبیعت .

آیین شینتو تا برتری نژادی ژاپنی ها کشیده شد و ژاپنی ها آن را به نقطه قوت خود تبدیل کردند که در سال ۱۹۱۳ اعلام گردید، شینتو، یک نهاد ملی با هویت تاریخی و معنوی است و هرکس بدون توجه به ایدئولوژی و مرامش، به عنوان یک وظیفه میهنی و نشانه ای از وفاداری و صداقتش به میهن، باید در معابد شینتو حضور داشته باشد.

آیین بودا

آمدن دین بودا به ژاپن دو نتیجه داشت، یکی همجوشی شیوه های شینتویی و بودایی، دیگری یک واکنش ناسیونالیستی که به سروسامانی شینتو ختم شد. در واقع ژاپنی ها از بودا آموختند که هرکس میتواند با تمرین و خودسازی و انضباط فردی، به تدریج به مرتبه بودا نائل آید. اصول اخلاق علمی، وجدان کار خیر و رفاه انسانها و مبانی اخلاقی خانواده، کوشش فردی و خودسازی در آیین بودا تاکید شده است.

ژاپنی ها از کنفسیوس، حاکمیت اصالت عقل را گرفتند و با رهایی از خرافات و جمود فکری، خلاقیت و سازندگی لازم برای توسعه اقتصادی را در جامعه بنیان نهادند. طبق آیین کنفسیوس، وظیفه انسان در برابر رحمت و نعمتهای خداوند، سعی و کوشش در شکرگزاری و جبران نعمت های خداست. از دیگر ویژگی های این آیین اجرای کامل تعهدات به خانواده، خیرخواهی، عدالت، دانش، آگاهی و وفاداری را میتوان نام برد. اصل احترام به خانواده، تکریم امپراطور و اصل مشهور **((تفاهم و توافق))** موجب ترویج فرهنگ تصمیم گیری بر مبنای مشاوره شده و از کشمکشها و نا آرامیها در جامعه به شدت کاسته است. توجه به **((تفاهم و توافق))** مدیریت ژاپنی را در جهان منحصر به فرد ساخته است، به شکلی که به صورت مکتبی در برابر مدیریت غربی، قد علم کرده است.

ویژگی فرهنگی ژاپنی ها (ناشی از مکاتب فکری)

ژاپنی ها ضمن داشتن تصویری روشن از خود و با داشتن حس قوی همبستگی ملی، پذیرش سلطه اجنبی را حرام میدانند و با انعطاف فکری و نوپذیری علمی، از میان همه جریان های غربی به راحتی دست به انتخاب میزدند. همبستگی اجتماعی، دیدن سود فردی در تامین منافع گروه، احترام به قوانین و مشارکت صمیمانه در کار، شرکت های موفق ژاپنی را ایجاد کرده است که در دنیای رقابت حرف اول را میزنند. الگوی مصرفی ژاپنی ها بر اساس تعالیم بودا، بر قناعت و اعتدال در مصرف استوار است، به این ترتیب درآمد مازاد دوباره به چرخه تولید باز می گردد. الگوی کاری ژاپنی ها بر اساس تامین سود نیست، ژاپنی ها از حرص مصرف نیست که به دنبال کار رفته اند. در نظر آنها کار امری مقدس است و فعالیت تولیدی، عبادت خدا محسوب میشود؛ به همین خاطر، حتی سود ناچیز نیز، سرمایه دار ژاپنی را از تولید باز نمیدارد. الگوی صادرات ژاپن مبتنی بر صادرات کالاهای ساخته شده و با ارزش افزوده بالاست نه بر صادرات مواد اولیه همچون درآمد بالای ناشی از این الگو، دوباره برای رشد و توسعه کشور، هزینه می شود. الگوی واردات، مبتنی بر واردات خام و مواد اولیه مورد نیاز صنایع این کشور است. اولویت در ذهن مدیران، تولید است نه سود کوتاه مدت، لذا الگوی اقتصادی حاصل مبتنی بر **«گذاره است»**: **((واردات مواد خام از خارج))** برای **((تولید در وطن))** به منظور **((ساخت کالای وطن))** و **((صادرات کالای ساخت ژاپن))** برای اعتلای نام ژاپن در دنیا. تجربه ژاپنی ها خاطرنشان میکند که عامل توسعه، سیستم یا نوع خاصی از روابط تولید نیست، بلکه چگونگی اندیشه و فرهنگ اقتصادی نهفته در جامعه است.

گرد آورنده : محمدحسین شفیع پور ماسوله

آشنایی با مفاهیم تورم، رکود و رکود تورمی

لازمه ی بررسی هر علمی آن است که با مفاهیم اولیه ی آن آشنا باشیم تا بتوان درست ترین نتیجه گیری را از آن استخراج کنیم. در اقتصاد یکی از اساسی ترین موضوعات که همواره مورد بحث در سطح جامعه و فضای آکادمیک از جمله دانشگاه ها است موضوع رکود یا تورم اقتصادی است. اگر بخواهیم تعریف عمومی از این دو مبحث داشته باشیم می توان گفت: **تورم:** نرخ افزایش سطح عمومی قیمت هاست که مسئول اصلی کنترل کننده تورم در ایران بانک مرکزی است.

رکود: به شرایطی گفته میشود که در آن فعالیت های اقتصادی جامعه برای مدت زمان بیشتر از یک ماه با افت روبرو شود. در این بین بیشترین تاثیر رکود متوجه تولیدات صنعتی، اشتغال زایی، بورس و ساختمان است.

یکی از پرسش هایی که همواره ذهن اقتصاددانان را درگیر کرده است این است که «تورم بهتر است یا رکود؟» طبق نظر کارشناسان اقتصادی: وقتی بازار دچار رکود میشود گردش پولی و مالی کشور به طور چشمگیری کاهش میابد و بر اثر آن مشکلات اجتماعی و اقتصادی که ناشی از بیکاری است ایجاد و در نتیجه بحران سیاسی ایجاد می شود، اما با افزایش نرخ تورم فقط معیشت مردم دچار مشکل می شود که خنثی سازی آن به مراتب از خنثی سازی تاثیرات بحران رکود راحت است. پس در حالت کلی یافتن سیاست های ضد تورمی ساده تر از سیاست های ضد رکودی است. به علاوه نه تنها افزایش نرخ تورم لزوما معیشت مردم را درگیر میکند گاهی در شرایط خاص به معیشت آنان نیز کمک می کند.

با افزایش تولیدات و افزایش GDP افزایش صادرات غیر نفتی و تزریق دلار حاصل از فروش نفت میتوانیم از رکود خارج شویم .
راهکار اساسی برای خروج از رکود بالا بردن GDP است .

راهکار خروج از تورم :

جمشید پژویان اقتصاددان در رابطه با راهکار خروج از تورم میگوید : برای این که بتوانیم تورم را مهار کنیم ، به مجموعه ای از سیاست های اقتصادی برای تحریک عرضه اقتصاد نیاز داریم تا طرف عرضه ، تقویت و روان شود. مشکلات در ساختار اقتصادی ما در چارچوب اقتصاد خرد است و ما باید به فکر کارایی در بخش صنعت باشیم و نرخ بازده صنعت را افزایش دهیم، نرخ بازده سرمایه گذاری در بخش های مختلف را به هم نزدیک کنیم .

رکود تورمی:

از این رکود سخت و پیچیده همین قدر بدانید که وقتی از یک طرف بیکاری افزایش پیدا کند و از یک طرف تورم ایجاد شود وضعیت رکود تورمی به وجود آمده . در این شرایط اگر دولت با افزایش نقدینگی و سیاست انبساطی بخواهد رکود را کاهش دهد نرخ تورم افزایش میابد و اگر بخواهد نقدینگی را کاهش داده سیاست انقباضی به خود بگیرد بر زخم رکود افزوده میشود . لازم به ذکر است که کشور عزیزمان نیز چند سالی است (از دولت دهم) دچار این نوع رکود پیچیده است .

گردآورنده : مهدیس جوهری

حمایت گرای از تولید ملی

به سیاست اقتصادی جلوگیری از تجارت بین کشورها از طریق وضع تعرفه بر کالاهای وارداتی، محدودسازی حجم واردات و شماری دیگر از ضوابط دولتی حمایت گرای میگویند این سیاست با تجارت آزاد، که در آن موانع دولتی باید حداقل نگه داشته شوند، تضاد دارد. این ایجاد موانع برای ورود کالاها در بلندمدت به زیان صنایع داخلی، دولت و مصرف کننده است. چنین صنایعی همواره در مرحله طفولیت خود باقی میمانند و نیازی نمی بینند که سمت تحقیقات، بازاریابی و مشتری مداری حرکت کنند.

باجبور از نیمه اول قرن نوزدهم به تدریج انتقاداتی به مکتب کلاسیک و آدام اسمیت صورت گرفت. براساس عقاید کلاسیک ها، میان ملت ها تجارت آزاد برقرار باشد و هرکشوری درتولید کالایی خاص مزیت مطلق داشته باشد و آن راباکشورهای که درکالاهای دیگر مزیت دارند مبادله کنند. بدین ترتیب یک تقسیم کار بین المللی روی میداد، این تمجید از نظام تجارت آزاد بامناف انگلستان کاملاً مطابق بود ولی بعد از مدتی آلمان و آمریکا نسبت به آن واکنش نشان دادند. فردریک لیست آلمانی یکی از نظریه پردازان حمایت گرای بود، که از نخستین منتقدان ومخالفان مکتب کلاسیک بود بیان داشت:

اشتباه اساسی کلاسیک ها عدم توجه به واقعیت ملت هاست. حال آنکه همه ملت ها از نظر قدرت تولید یکسان نیستند و همه به صورت مساوی از توسعه برخوردار نشده اند. یک نوع سیاست واحد نمیتواند برای همه ملت ها صادق باشد به عقیده لیست همه نمیتوانند به ملت واحد وقدرتمند در تجارت آزاد مبدل شوند

وی معتقد بود تارسیدن ملت ها به مرحله ای جامعه دارای فعالیت های کشاورزی صنعتی وبازرگانی شود باید ازحمایت دولت برخوردارشود و وقتی به قدرتی مناسب رسید به تجارت آزاد بپردازد.

آلمانی ها با پیروی از عقاید لیست متوجه شدند در رقابت تجاری با انگلستان نمیتوانند موفق شوند و براین اساس صاحب نظران آلمان خواستار این شدند که دولت تعرفه ای تجاری علیه کالاهای وارداتی انگلیسی وضع کند و از ورود کالاهای ارزان انگلیسی جلوگیری کرده تا صنایع داخلی را مورد حمایت قرار دهند. در امریکا نیز الکساندر همیلتون و هنری چارلز از اولین اقتصاددانانی بودند که خواستار حمایت از تولید داخل در برابر کالاهای وارداتی شدند. به نظر همیلتون حمایت دولت باید دایمی بوده و این حمایت شامل هردو بخش کشاورزی و صنعت شود. سیاستی که امروزه نیز در امریکا مشاهده میشود و امریکا از وارد کردن بخش کشاورزی خود به تجارت جهانی خودداری کرده است.

سیاست های حمایتی در ژاپن بعد از جنگ جهانی، در فرانسه برای تولید کریستال، در چین برای صادرات بیشتر و تولید ناخالص داخلی از جمله موارد دهه های اخیر میلادی، در راستای سیاست های حمایت گرانه است. از دهه ۱۹۷۰ ایالات متحده دریافت که زیان جدیدی به خاطر تجارت جهانی متحمل شده است. کشورهای اروپایی ژاپن و برخی از کشورهای در حال توسعه توانسته بودند از فرصت طلایی دسترسی به بازارهای آمریکایی بهره برده و کالاهای خود را به این کشور صادر کنند، در حالی که خود اجازه ورود کالاهای آمریکایی را نمیدادند. به خاطر این اتفاق برای نخستین بار در اواسط دهه

۱۹۷۰ امریکا با کسری تراز تجاری مواجه گردید. در سال ۱۹۷۱ نیکسون قانون برتن وودز یا برابری طلا و دلار را لغو کرد زیرا رشد صادرات نیازمند شناور شدن پول ملی است. دوره توکیو یا همان ۱۹۷۰ به نوعی آغاز مبارزه امریکا با سیاست های حمایت گرایانه غرب و شرق بود که برای تحقق یک تجارت عادلانه دانست.

لذا در دهه ۱۹۸۰ شاهد ورود واژه ی تجارت شرافتمندانه به ادبیات سیاسی و اقتصادی بودیم. چین نیز با ایجاد نرخ دستوری مصنوعی ارزش یوان را به طور بسیار محسوسی پایین آورد تا کالاهای و نیروی کار چین ارزانترین باشند و این شرایط باعث تحمیل تراز تجاری مثبت ۳۴۷ میلیارد دلاری چین در تجارت با ایالات متحده باشد.

نکته ای که اقتصاد دان کنیایی درباره جنگ تجاری چین و آمریکا بیان میکند بسیار جالب است و شاه کلید قضیه باید و نباید های حمایت گرای است:

دلیل مستقیم تشدید درگیری تجارت چین و آمریکا عدم تعادل تجارت آمریکا است. آمریکا چین را به عنوان دلیل اصلی وجود کسری بزرگ خود می داند. اما در حقیقت دلیلش تا اندازه زیادی به بی تعادلی چارچوب تجاری و عناصر داخلی است. مشخص است که این مشکل از طریق افزایش تعرفه حل نمی شود. آمریکا باید پیش از هر چیز مسایل خود را مد نظر قرار دهد نه این که به کشورهای دیگر حمله کند. در حقیقت دلیل کلیدی این است که توان رقابتی برخی کالاهای آمریکا به کالاهای چین نمی رسد، ترامپ نباید از طریق افزایش تعرفه این مساله را حل کند، باید یک برنامه درازمدت برای ارتقای نیروی رقابتی کالاهای کشور خود تنظیم کند.

حمایت گرای صرفا نه تنها سودی برای اقتصاد کشورها ندارد بلکه سهم مهلکی است که در دراز مدت باعث نابودی اقتصاد یک کشور میشود زیرا

چنین صنایعی همواره در مرحله طفولیت خود باقی میمانند و نیازی نمی بینند که سمت تحقیقات، بازاریابی و مشتری مداری حرکت کنند.

مصادق بارز حمایت گرای بدون نتیجه را در صنعت خودروی داخلی می بیند که به دلیل نداشتن رقیب و انحصار تولید و فروش ، کیفیت خودروها هر روز کمتر میشود.

درواقع حمایت گرای باید برای حمایت از صنعت داخلی و در راستای بالا بردن کیفیت آن و قابل رقابت بودن با محصولات جهانی اعمال شود نه انحصار تولید و قطع واردات برای همیشه یک کالا که سودی در بلند مدت برای کشور ندارد.

گردآورنده : فاطمه صادقی

ایران و مجمع اقتصادی اوراسیا

فروپاشی شوروی و ایجاد جهان تک قطبی، مطلوب روسیه و چین و بقیه قدرت‌های بزرگ جهانی نبود. روسیه در دروان زمامداری پوتین با افزایش صادرات انرژی توانست اقتصاد خود را ارتقا دولت‌ها در تلاش هستند تا قدرت خویش را افزایش دهند. افزایش قدرت اقتصادی و منابع مالی این امکان را برای روسیه فراهم آورد تا بتواند قدرت سیاسی و نظامی خویش را افزایش دهد و خواهان حضور فعال در معادلات منطقه‌ای و جهانی شود. حضور فعال روسیه در سوریه و نقش تعیین کننده این کشور در بحران سوریه در این راستا ارزیابی می‌شود.

مجمع اقتصادی اوراسیا، یک مجمع اقتصادی میان گروهی از کشورهای آسیایی و اروپایی است. این مجمع از ۱۰ اکتبر ۲۰۰۰ آغاز به کار کرد.

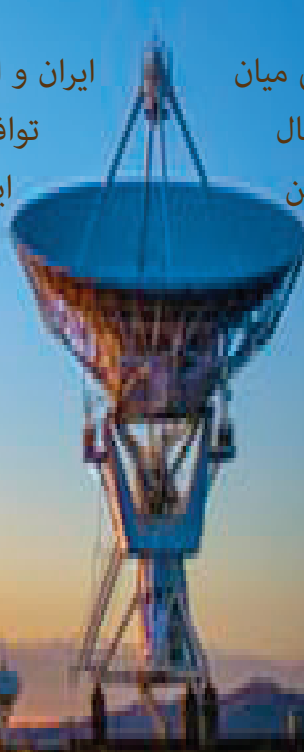
پیشنهاد نورسلطان نظربایف رئیس‌جمهور قزاقستان در سال ۱۹۹۴ اولین گام در خصوص ایجاد بلوک تجاری منطقه‌ای بود که بعدها منجر به تشکیل اتحادیه اقتصادی اوراسیا شد. هسته اولیه اتحادیه اقتصادی اوراسیا در ماه می سال ۲۰۱۴ بین کشورهای روسیه، بلاروس و قزاقستان منعقد شد. این سازمان جدید جایگزین اتحادیه گمرکی اوراسیا شد و به‌مرور زمان ارمنستان و قرقیزستان نیز به این اتحادیه پیوستند.

در حال حاضر کشورهای عضو اتحادیه اوراسیا ۲۰ میلیون کیلومتر مربع مساحت و بیش از ۱۸۳ میلیون نفر جمعیت دارند که ۵/۲ درصد جمعیت جهان است. تسهیل تجارت، حذف تدریجی قوانین گمرکی در داخل اتحادیه، برقراری تعرفه خارجی مشترک در میان کشورهای عضو، ایجاد بازار مشترک در حوزه کشورهای مستقل هم‌سو و هماهنگ سازی تشریفات گمرکی از اهداف مهم تشکیل اتحادیه اقتصادی اوراسیا است.

ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا

ایران و اعضای این اتحادیه برای ایجاد یک منطقه آزاد تجاری در جریان توافق نهایی صورت نگرفت. در ماه می سال ۲۰۱۷ خبرگزاری آلمان از ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا خبر داده بود. باید خاطر نشان کرد ۲۰۱۶ توافق عمومی بر سر طرح ایجاد یک منطقه تجاری آزاد بین بود، اما خروج آمریکا از برجام و تشدید تحریم‌ها علیه ایران، تصویب موافقت‌نامه مربوط به تعرفه‌های تجاری شد. تشدید اسلامی ایران باعث نزدیکی هر چه بیشتر ایران به روسیه و اوراسیا شده که عملاً زیر نفوذ روسیه قرار دارد. در ماه می اقتصادی اوراسیا و ایران با هدف افزایش مبادلات تجاری موافقت‌نامه موقتی را پیرامون منطقه آزاد تجاری امضا کردند.

از سال ۲۰۱۵ مذاکراتی میان بود. اما تا سپتامبر امسال امضای موافقت‌نامه بین قبلاً در دسامبر سال طرفین حاصل شده باعث تسریع مراحل فشارها بر جمهوری اتحادیه اقتصادی سال ۲۰۱۸، اتحادیه میان این کشورها

عضویت ایران در این اتحادیه به قدری برای دولتمردان مهم بوده است که حتی به گفته رهبر ایران عضویت ایران در اتحادیه اقتصادی اوراسیا امکانات فرهنگی و تاریخی را برای این کشور مهیا خواهد ساخت. عضویت ایران در این گونه مجامع اقتصادی جهانی و منطقه‌ای همیشه مورد توجه دولت‌ها بوده است اما دولت‌های مختلف بنا بر دلایلی چون تحریم‌های اعمال شده علیه ایران و یا عدم تطابق قوانین اقتصادی ایران با قوانین بین‌المللی موفق به این امر نشده بودند. در این بین مخالفت برخی از اعضای این اتحادیه با عضویت ایران در این اتحادیه هم روند عضویت ایران را با مشکل روبرو کرده بود. قزاقستان یکی از کشورهای مخالف عضویت ایران در این اتحادیه بود. همکاری تجاری - اقتصادی با غرب برای قزاقستان، بسیار مهم است. اتحادیه اروپایی - مسیر اصلی صادرات مواد هیدرو کربنی قزاقستان است. از نظر دولت قزاقستان، اتحادیه اقتصادی اوراسیا نه یک اتحاد اقتصادی، بلکه یک اتحاد سیاسی است.

حجم تجارت ایران با اعضای اتحادیه اوراسیا

به گفته تیگران سرکیسیان، رئیس کمیسیون اتحادیه اقتصادی اوراسیا، حجم مبادلات بازرگانی بین ایران و کشورهای عضو این اتحادیه در سال ۲۰۱۷ بالغ بر ۲ میلیارد و ۳۰۰ میلیون یورو بوده است. با توجه به پتانسیل‌های موجود امکان افزایش حجم تجارت بین ایران و کشورهای اتحادیه وجود دارد. حجم تجارت خارجی این اتحادیه با جهان خارج در سال ۲۰۱۸ برابر با ۸۶۶ میلیارد دلار بوده که ۷۹ درصد آن سهم روسیه بوده است.

با توجه به اینکه از بین اعضای این اتحادیه ایران با ارمنستان مرز زمینی دارد، توافق‌نامه جدید می‌تواند باعث افزایش سطح همکاری ایران و ارمنستان شود. ایران می‌تواند از مسیر ارمنستان کالاهای خود را به بازار این اتحادیه برساند و مواد مورد نیاز را از این مسیر وارد کند. بررسی آمار حجم تجارت بین اعضای این اتحادیه نشان می‌دهد که روسیه نه تنها در بعد اقتصادی از این اتحادیه سود بیشتری می‌برد بلکه از لحاظ ژئوپلیتیک هم روز به روز نفوذ خود را در سطح منطقه افزایش می‌دهد.

چالش‌های صنعت پتروشیمی ایران در سایه تحریم‌های جدید

با توجه به عضویت روسیه و قزاقستان در این اتحادیه و منابع عظیم انرژی در این کشورها - نمی‌توان انتظار داشت ایران از منابع انرژی خود برای افزایش حجم تجارت در بین اعضای اتحادیه بهره گیرد. در این بین موقعیت جغرافیایی ایران به گونه‌ای است که می‌تواند مواد خام و محصولات تولیدی این اتحادیه را از طریق زیرساختار ترانزیتی خویش به خلیج فارس و همچنین خاورمیانه منتقل نماید. حضور فعال ایران در این اتحادیه و بهره‌گیری از مسیر شمال - جنوب، در صورت تکمیل، نه تنها می‌تواند منابع سرشاری از قبل ترانزیت کالا نصیب ایران نماید بلکه باعث افزایش اهمیت ایران در معادلات سیاسی منطقه خواهد شد. ایران برای بهره‌گیری کامل از موقعیت جغرافیایی خود در این اتحادیه نیازمند سرمایه‌گذاری است و این سرمایه‌گذاری با حل مشکلات با آمریکا و تغییر در سیاست خارجی ایران تسریع خواهد شد.

گرد آورندگان : سوگند جعفرزاده، شقایق محمد زاده

اقتصاد خیابانی (دیدبانی از جنس دستفروشان)

ورود کشور به شرایط سنگین تحریمی از یک طرف فرصت های اشتغال زایی را از بین می برد و از طرف دیگر منجر به سقوط قدرت خرید بخش بزرگی از اقشار مختلف جامعه میگردد. عامل اول تقاضای اشتغال در حوزه های کم مهارت و کم سرمایه (مانند دستفروشی) را بالا میبرد و عامل دوم نیز تقاضای خرید محصولات از دستفروشان را افزایش می دهد. در چنین شرایطی، ممنوع سازی کامل دستفروشی، هم نامنصفانه است هم اجراناپذیر و هم تشدیدکننده شکل گیری ارتباطات مالی نامشروع میان دستفروشان و ماموران شهرداری. از طرفی دیگر، کسانی به دستفروشی می پردازند که سطح درآمدی و مهارتی پایینی دارند و شرایط ذکر شده بالا منجر به افزایش دستفروشی می شود.

باتوجه به شرایط جامعه تیم دیدبان اقتصاد دانشگاه گیلان تحقیقاتی را بر روی دستفروشان سطح شهر رشت و بطور ویژه در دو محدوده شهرداری و مطهری آغاز نمودند. بر اساس این تحقیقات ۶ دلیل برای ساماندهی دستفروشان ((خرده فروشان با سرمایه بسیار اندک)) وجود دارد:

- ۱- اگر بر فرض محال دستفروشی را به طور کامل ممنوع کرده، در بهترین حالت ممکن خواهیم توانست جمعیت دستفروشان را کاهش دهیم، اما به طور همزمان راه مشروع کسب درآمد برای بخشی از هموطنانمان بسته شده و ناگزیر، تعداد زورگیران و سایر خلافکاران افزایش خواهد یافت. همچنین هزینه های زندگی و امرار معاش آن دسته از دستفروشان که از کسب درآمد محروم شده اند به نزدیک صفر خواهد رسید و در نتیجه چرخه ی شوم ارث رسیدن فقر، تشدید خواهد شد.
- ۲- دستفروشان درست مانند مغازه داران به توزیع کالاها و خدمات کمک میکنند، بر اساس مبانی اقتصاد خرد رونق بخشی فرآیند توزیع مکمل رونق بخشی فرآیند تولید و خدمات بوده که تولید و توزیع از ارکان تشکیل دهنده تولید ناخالص ملی هستند، هرچند که بطور رسمی آمار دستفروشی بدلیل غیرقانونی بودن در تولید ناخالص ملی لحاظ نمیگردد.
- ۳- دستفروشان به دلیل سرعت بالا در جابه جایی مکانی و نیز سرعت در تغییر نوع کالای خود میتوانند سطح رقابت در بخش خرده فروشی را افزایش دهند و به متعادل سازی قیمت ها کمک نمایند، بنابراین منطقی نیست که در رسانه ها و افکار عمومی دستفروشی را به عنوان شغل غیر مولد و یا کاذب نامگذاری نموده و بهتر است زمینه ساز فعالیت قانونی این دستفروشها در سطح شهر شویم.
- ۴- بر اساس ماده ۱۶ قانون بهبود مستمر فضای کسب و کار (مصوبه مجلس شورای اسلامی سال ۱۳۹۰)، شهرداری ها مکلف اند که با استفاده از زمین های متعلق به خود یا وزارت راه و شهرسازی، مکان مناسبی برای دستفروشان آماده نموده و بر مبنای قیمت تمام شده به صورت روزانه، هفتگی و ماهانه به اشخاص فوق الذکر اجازه دهند، که این کار بصورت جامع در سطح شهر صورت نگرفته است.

۵- در جامعه‌ی ما متاسفانه دستفروشان جزو گروه‌هایی هستند که در عین مواجهه با انبوه برخورد های نامنصفانه، از هیچ حمایتی در قالب بیمه، حمایت های بودجه ای و ... برخوردار نیستند.

۶- در کشورهای دنیا تدابیری تا به امروز برای ساماندهی دستفروشی اتخاذ و به مرحله اجرا درآمده اند که در ذیل به دو مورد اشاره می نمایم:

۶-۱ در نیویورک، برای ساماندهی دستفروشان بازار هایی برپا شده است مانند بازار اجناس دست دوم، بازار های خیابانی، بازار سبز، بازار دستفروشان غذا و بازار کتاب

۶-۲ در لندن، فروشندگان بساط گستر بیش تر به فروش تولیدات غذایی یا صنایع دستی میپردازند. شهرداری لندن جهت حمایت آنها، هر ساله فهرست ۵۰ فروشنده، بساط گستر را منتشر می کند که این فهرست در اختیار دفاتر توریستی قرار داده می-شود تا سبب رونق کسب و کار آنها گردد.

بر اساس پرسشنامه هایی که در بین دستفروشان شهر رشت پخش شد، اکثر دستفروشان نه به انتخاب خود بلکه به دلیل نیاز به ادامه حیات و برخورداری از فعالیتی با حداقل درآمد به اقتصاد غیر رسمی روی آورده ند. بر اساس تحقیقات دیدبان ۹۸٪ این افراد غیر از دستفروشی شغل دیگری ندارند و اکثریت میانگین درآمد روزانه ۴۵ هزار تومان را دارند. اگر در تمام روزهای هفته کار کنند و در همه ی روزها به یک میزان درآمد داشته باشند، میزان درآمد آنها در ماه ۱۳۵۰۰۰۰ هزار تومان خواهد بود. اگر منصفانه فکر کنیم با شرایط اقتصادی این روزهای کشور زندگی به کامشان تلخ است، پس به جای معضل دانستن آنها و مقابله کردن با این موضوع به فکر راه حلی برای این مسئله باشیم.

آیا واقعا هیچ راه حلی برای این مشکل نیست ؟

تیم دیدبان انجمن علمی اقتصاد دانشگاه گیلان

ابزارهای سرمایه گذاری در بازارهای مالی ایران (۱)

به قول یکی از محبوب ترین ثروتمندان عصر حاضر رابرت کیوساکی : پس انداز کردن پولی که هرروز در حال از دست دادن ارزش خود است به تنهایی کافی نیست، بلکه این سرمایه گذاری است که شما ثروتمند می کند. حال این سرمایه گذاری روش های مختلفی دارد و هرکدام از آنها برای موفقیت آمیز بودن نیازمند داشتن مهارت و اطلاعات کافی است

اما ابزار های مالی که درایران کاربرد دارند و میتوان از آنها در سرمایه گذاری بهره برد به شرح زیر هستند:

اوراق مشارکت

طبق قانون، اوراق مشارکت اوراق بانام یا بی نامی است که به قیمت اسمی و برای مدت معین منتشر می شود و سرمایه گذار نسبت به قیمت اسمی و مدت زمان مشارکت در سود حاصل از پروژه ها مدعی است. درواقع اوراق مشارکت مانند یک بدهی برای ناشر می باشد که با انتشار آن تعهد می نماید طی بازه های زمانی معین مبلغ ثابتی را که در برگه اوراق ذکر می گردد در قالب سود اوراق به سرمایه گذار بپردازد.

لازم به ذکر است که عموماً نرخ بازدهی سالیانه اوراق مشارکت را عموماً بین ۳ تا ۵ درصد بالاتر از نرخ سود سپرده بلندمدت یک ساله بانک ها تعریف می کنند تا از این دریچه سرمایه گذاران اعم از حقیقی و حقوقی به سرمایه گذاری در اوراق مشارکت رغبت نمایند. همچنین برخلاف اوراق قرضه ای که در خارج رایج است می توان گفت که تقریباً تمام اوراق مشارکت هایی که تا به امروز منتشر شده اند دارای ضامن سودآوری می باشند. به این معنی که در زمان انتشار اوراق در ورقه مزبور سود علی الحساب تعریف می گردد که این سود درواقع تضمین شده است و ناشر و در شرایط خاص ضامن اوراق، پرداخت سود را در تاریخ های اعلام شده تضمین می نماید.

اسناد خزانه:

اسناد خزانه برای تأمین مالی دولت و به پشتوانه تعهد و اعتبار کامل دولت منتشر و دارای سرسید يك سال و کمتر می باشند. سرسید اغلب این اوراق به صورت ۴، ۱۳، ۲۶ و ۵۲ هفته ای است. این اوراق، سود پرداختی ندارند و دولت ها در زمان فروش، آنها را ارزان تر از مبلغ اسمی به خریداران می فروشند و از منابع مالی حاصل از فروش آنها، بدهی های دولت پرداخت می شود. اما به دلیل اشکالات فقهی وارد بر این روش، دولت جمهوری اسلامی ایران، این اوراق را صادر و به شکل مستقیم به طلبکاران غیر دولتی واگذار میکند. دارنده اوراق در صورت نیاز به وجه نقد، این اوراق را در بازار ابزارهای نوین مالی فرابورس ایران به فروش میرساند. ضامن این اوراق، وزارت امور اقتصادی و دارایی بوده و خزانه داری کل کشور پرداخت مبلغ اسمی اسناد خزانه اسلامی در هر مرحله را تعهد کرده است. همچنین خزانه داری کل کشور بازپرداخت این اوراق در سرسید را در زمره دیون ممتاز دولت قرار داده است بدین معنی که پرداخت مبلغ اسمی اسناد خزانه اسلامی در سرسید این اوراق، هم ردیف پرداخت حقوق کارکنان دولت بوده و با همان درجه اهمیت و اضطرار صورت می گیرد. به منظور خرید این اوراق دارا بودن کد بورسی الزامی است و می بایست از طریق کارگزاران رسمی بورس اقدام نمود. اسناد خزانه اسلامی براساس مکانیزم عرضه و تقاضا در بازار معامله می شوند.

صندوق های سرمایه گذاری:

صندوق سرمایه گذاری چیست؟

در دو دهه گذشته صندوق های سرمایه گذاری محبوبیت بالایی در بین سرمایه گذاران پیدا کرده اند. امروزه بسیاری از افراد به دلایل مختلفی مثل کمبود وقت، نداشتن اطلاعات کافی درباره فرصت های سرمایه گذاری موجود، مشغله زیاد و ... معمولاً گزینه ای که برای پس انداز پول خود انتخاب می کنند بانک است. در نتیجه فرصت کسب بازدهی های بیشتر را به راحتی از دست می دهند و در بیشتر مواقع ارزش پول به علت تورم بیشتر از سود بانکی کاهش می یابد. یکی از ابزارهایی که این فرصت را در اختیار سرمایه گذاران قرار می دهد، صندوق سرمایه گذاری است. صندوق سرمایه گذاری یکی از فرصت های مطلوب سرمایه گذاری در گزینه های مختلف سرمایه گذاری مثل بازار سرمایه است، خصوصاً برای افرادی که قصد سرمایه گذاری غیرمستقیم در بورس را دارند و خودشان وقت و یا اطلاعات کافی را برای انجام این کار ندارند، با این کار فرد سرمایه گذار امکان دستیابی به بازدهی هایی بالاتر از سود بانکی را بدست خواهد آورد.

به طور خلاصه یک صندوق سرمایه گذاری مجموعه ای از سهام، اوراق مشارکت و سایر اوراق بهادار است. در واقع شما می توان آن را به صورت شرکتی در نظر بگیرید که در آن افراد مختلف پول های خود را روی هم می گذارند و در سبدي از اوراق بهادار سرمایه گذاری می کنند. در حال حاضر میزان سرمایه گذاری در صندوق های سرمایه گذاری در ایران به بیش از ۱۱۵۰۰۰ میلیارد تومان رسیده است.

اما سرمایه گذاری در یک صندوق چه مزایایی می تواند برای ما داشته باشد؟

نخستین مزیت صندوق سرمایه گذاری ، مدیریت حرفه ای پول شماست. سرمایه گذاران به این دلیل در این ابزار مالی سرمایه گذاری می کنند که معمولاً زمان و یا تخصص کافی را برای سرمایه گذاری به صورت انفرادی ندارند. صندوق سرمایه گذاری ابزاری برای سرمایه گذاران خرد است تا بتوانند از توانایی ها و مهارت های افراد حرفه ای برای سرمایه گذاری و نظارت بر دارایی هایشان استفاده کنند. چرا که این صندوق ها دارای تحلیلگران و مدیران سرمایه گذاری هستند که پیوسته تلاش می کنند تا با یافتن گزینه های مناسب و خرید و فروش به موقع آنها، عملکرد ممتازی برای سرمایه گذاران خود فراهم نمایند . صندوق های سرمایه گذاری در بازه های زمانی مشخصی توسط سه نهاد سازمان بورس و اوراق بهادار، متولی و حسابرس مورد بازرسی قرار می گیرند و تمامی فعالیت های آنان به صورت شفاف اطلاع رسانی می شوند. متولی صندوق نیز به صورت مستمر بر عملکرد صندوق نظارت دارد.

گردآورنده : سید رضا حسینی

پدیده بیماری هلندی در تاریخ اقتصاد ایران

در واقع بیماری هلندی یکی از مفاهیم اقتصادی است که رابطه بین بهره برداری بی برنامه از دارایی های سرمایه ای و منابع طبیعی کشور و رکود در بخش صنعت و تولید را توضیح میدهد. به عبارت دیگر بیماری هلندی به پدیده ضد صنعتی شدن اطلاق می گردد که اکثر کشورهایی که به فروش منابع طبیعی از جمله نفت و گاز مبادرت می نمایند امکان ابتلا به این بیماری اقتصادی را کم و بیش دارند. در این پدیده افزایش درآمد حاصل از فروش دارایی های سرمایه ای و منابع طبیعی در نبود برنامه ریزی مناسب می تواند اقتصاد کشور را از حالت صنعتی خارج سازد. بدین ترتیب که وقتی افزایش نرخ ارز کمتر از نرخ تورم باشد، در یک چرخه بیماری اقتصادی پس از تضعیف بخش صنعت، اقتصاد کشور فلج می گردد.

از لحاظ تاریخی این بیماری مربوط به شوک اقتصادی حاصل از درآمد کشف منابع طبیعی بوده است، اما از لحاظ علل ایجاد این پدیده می تواند به هر فعالیت توسعه ای که نتیجه اش ورود بی رویه ارز خارجی باشد مربوط شود. از قبیل افزایش سریع قیمت منابع طبیعی، کمک های اقتصادی نهادهای بین المللی خارجی و سرمایه گذاری مستقیم از طریق منابع مالی خارج از کشور و هر عاملی که باعث سرریز شدن ارز زیاد به یک کشور باشد.

برای توصیف این موضوع ابتدا یک چرخه طبیعی عرضه و تقاضا در اقتصاد سالم را بررسی می کنیم. افزایش تقاضای ناگهانی منجر به افزایش قیمت ها می گردد و به تبع آن این عدم تعادل نیز با تشویق تولید کنندگان داخلی، افزایش تولید را نتیجه می دهد. به مرور این فضای رقابتی تولید منجر به کاهش قیمت و در آخر با یک تاخیر زمانی به تعادل قبلی بر میگردد. اما بیماری هلندی هنگامی اتفاق می افتد که دولت به عنوان متولی اقتصاد وارد کارزار شده و سعی کند به طور مصنوعی و از راهی غیر از افزایش تولید قیمت ها را پایین نگه دارد. در این شرایط دولت ناچار می شود تا به واردات کالاهای مصرفی ارزان متوسل گردیده و یا با پرداخت یارانه به واردات قیمت ها را کنترل نماید.

در این صورت یک چرخه بیمار اقتصادی به شکل زیر اتفاق خواهد افتاد. بالا رفتن درآمدهای ارزی منجر به افزایش تقاضای ناگهانی و به تبع آن افزایش قیمت ها می گردد سپس با دخالت دولت واردات ارزان قیمت صورت می گیرد. چرا که درآمدهای سرشار دولت اجازه این دخالت را به دولتمردان خواهد داد که مستقیماً منجر به از بین رفتن صنعت داخلی شده و رکود و بیکاری و ناکارآمدی نظام اقتصادی کشور را به دنبال خواهد داشت.

در این نظام اقتصادی ناکارآمد صنایع و تولیدکنندگان داخلی ناچارند که با عوامل تولیدگران، اجناس گران را تولید نموده و با تولیدات ارزان خارجی رقابت نمایند که عملاً ناممکن بوده و منجر به ورشکستگی و رکود تولید داخلی خواهد شد. نکته اینجاست که این سیاست مداخله دولت نیز نمیتواند جلوی تورم را بگیرد. بلکه آن را به سایر بخش های اقتصادی کشور منتقل می نماید. در واقع با واردات کالای مصرفی مثل خوراک و پوشاک و میوه و خودرو و سایر لوازم مصرفی قیمت این کالاها تا حدودی قابل کنترل است ولی برخی کالاها مانند زمین و مسکن قابل وارد کردن نیستند و به آن ها کالاهای غیرقابل مبادله از خارج کشور می گویند، قیمت آن ها بسیار بیشتر از نرخ تورم، افزایش می یابد و این در حالی است که قیمت خرید یا اجاره مسکن سهم بسزایی در هزینه های خانوار دارد. در نتیجه افزایش قیمت این کالاها را نمیشود با واردات مهار کرد و قیمت این قبیل کالاها به رشد خود ادامه می دهند و چه بسا با هجوم سرمایه های سرگردان منجر به ایجاد حباب و قیمت های غیر عادی و تقاضای کاذب گردد. متأسفانه عوارض این بحران به این نقطه خاتمه نمی یابد زیرا به محض خاتمه سیل درآمدهای دولت، افزایش قیمت در بخش هایی که تا آن زمان به صورت ساختگی قیمت کمی داشتند به سرعت رخ خواهد داد و باتوجه به اینکه صنایع داخلی هم در اثر سیاست های گذشته از بین رفته اند لذا پاسخگوی تقاضاهای جدید نمی باشند از طرفی حباب ایجاد شده در قسمت کالاهای غیرقابل مبادله از خارج کشور نظیر مسکن نیز شکسته و باعث ورشکستگی سرمایه گذاران این بخش ها می گردد و اقتصاد را در زمینه های اشتغال و گردش مالی و تولید داخلی و ... در ابتدا ناکارآمد و سپس نابود می نماید.

گردآورنده : فاطمه السادات بنی هاشمیان

دانشگاه گیلان

اگه رویاشو داری پس میتونی انجامش بدی ...
تلاش کلید رسیدن به رویاهاته !